

Kijowski, Jerzy

Kazimierz Piotrowski (1891-1939)

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 2, 124-128

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KAZIMIERZ PIOTROWSKI (1891–1939)

Urodził się 9 czerwca 1891 r. w Łucku. Pochodził z rodziny mieszczańskiej. Ojciec jego, Ignacy Piotrowski był urzędnikiem, natomiast matka Anna, z domu Wojciechowska, zajmowała się gospodarstwem domowym¹. Szkołę powszechną i średnią ukończył w Łucku w latach 1910 — 1912 był słuchaczem Morskiej Szkoły Handlowej i pływał na statkach Marynarki Handlowej — Oddział Odeński. Otrzymał prawo posługiwania się świadectwem ukończenia szkoły, mimo iż jej nie ukończył, ze względu na powołanie do służby wojskowej. Służył w 11 Iziumskim Husarskim Pułku, dochodząc do stopnia porucznika.

W 1916 r. w Borysoglebsku poznał Wandę Pajewską, córkę Gustawa i Kamili Pajewskich, właścicieli browaru w Łazku k/Ostrołęki przebywającą tam z matką i siostrą u swojego wuja, pułkownika Wróblewskiego. Pobrali się w Woroneżu w 1916 r.

W 1918 r. zorganizował transport wygnańców. Jako kierownik transportu przywiózł do Polski grupę 35 rodzin w ilości 183 osób. Byli to przeważnie chłopi, w tym również z terenu Kurpiowszczyzny. Po powrocie zamieszkał z żoną w Warszawie, gdzie urodziło mu się dwóch synów: Tadeusz w 1919 r. i Lech w 1921 r.

Od 1918 r. jako porucznik Żeglugi Wielkiej, był jednym z głównych organizatorów Towarzystwa „Bandera Polska” oraz Żeglugi Polskiej. Od 1919 r. do maja 1920 r. pracował na stanowisku Generalnego Sekretarza Towarzystwa. Brał udział w wojnie polsko-radzieckiej².

Od 1920 r. do 1927 r. pracował w administracji państwowej w Warszawie dochodząc do V stopnia zaszczerowania. Następnie przeniósł się do Ostrołęki, zamieszkując w Łazku. 3 maja 1927 roku został wybrany członkiem Rady Miejskiej w Ostrołęce a w dwa miesiące później, 5 maja powierzono mu stanowisko burmistrza Ostrołęki. W tym czasie był już znany działaczem Stronnictwa Chłopskiego.

Trzyletni okres kierowania przez Kazimierza Piotrowskiego pracą ostrołęckiego magistratu był bardzo korzystny dla miasta. „W okresie najbliższych paru lat po wyborach w 1927 r. — pisze Zofia Niedziałkowska w monografii Ostrołęki — pracę Rady Miejskiej i burmistrza Kazimierza Piotrowskiego, wybitnego i postępowego działacza cechuje uporczywe działanie do wydzwignięcia Ostrołęki z jej zaniedbania gospodarczego i kulturalnego, do przedsięwzięcia większych inwestycji oraz uporządkowania miasta przez przeprowadzenie regulacji sieci ulicznej, a także do utworzenia nowych placówek kulturalnych. Ten okres wospolicie był nazywany „latami wielkich inwestycji”. Zbudowano wówczas kilka przedsiębiorstw miejskich: elektrownię, rzeźnię, betoniarnię, ciepłarnię inne³.

W tym (1928 r.) też okresie wyremontowano wiele jezdni, ułożono nowe bruki, chodniki oraz urządzono skwer przy ulicy Kościuszki. Największe jednak

znaczenie dla miasta miało zakupienie i rozparcelowanie placu poklasztornego leżącego w śródmieściu, który rozparcelowano na kilkadziesiąt działek budowlanych (dzisiejsza ulica Bogusławskiego, Świerczewskiego i Starosty Kosa). Powstały także nowe dzielnice mieszkaniowe w pobliżu cmentarza oraz przy ulicy Łęczysk i Mazowieckiej⁴.

Duży wpływ miały na to pożyczki i dotacje uzyskane z centralnych władz administracyjnych oraz Banku Gospodarstwa Krajowego.

Kazimierz Piotrowski był też jednym z inicjatorów i organizatorów obchodów 10-letniej rocznicy bitwy pod Ostrołęką. Rozpoczęto budowę pomnika mauzoleum powstańców poległych w tej bitwie w dniu 26 maja 1831 r. Przystąpiono także do badań nad dziejami miasta, którą to pracę powierzono p. Zofii Niedziałkowskiej a co zaowocowało po 37 latach wydaniem monografii Ostrołęki pt. „Ostrołęka — dzieje miasta”.

Wybór Piotrowskiego na burmistrza spowodował ostrą reakcję ze strony partii politycznych wrogich Stronnictwu Chłopskiemu i ze strony działaczy, będących jego osobistymi przeciwnikami. I tak w gazecie „Wyzwolenie” będącej organem Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie” czytamy o tym wyborze: „Tak się dziwnie złożyło, że burmistrzem miasta powiatowego Ostrołęki został niedawno niejaki Kazimierz Piotrowski, osobnik pod żadnym względem niegodny piastować tego stanowiska”⁵.

Kazimierz Piotrowski był aktywnym działaczem politycznym. Po krótkim okresie działalności w Narodowej Demokracji związał się następnie z ruchem chłopskim. Początkowo należał do Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie”, potem zaś do „Stronnictwa Chłopskiego”. I znów „Wyzwolenie” skomentowało to złośliwie pisząc: „Zanim o Piotrowskim napiszemy obszernie tu zaznaczymy, że jest to człowiek bez żadnych naprawdę przekonań. Od endecji wędrował przez „Wyzwolenie” do bryłodąbszczaków, a przedtem umizgał się do witosowców bezskutecznie”.

W tej właśnie organizacji, powstałej w 1926 r. Kazimierz Piotrowski pełnił wiele ważnych funkcji zarówno na szczeblu powiatu, jak i województwa.

Pierwsza informacja o istnieniu Stronnictwa Chłopskiego w powiecie ostrołęckim pochodzi z grudnia 1926 r., natomiast Piotrowski wstąpił do niego w 1927 r. Dzięki innym jego staraniom w 1927 r. na terenie powiatu działało już 12 kół, a od pierwszego października rozpoczęła pracę Sekretariat Powiatowy, który, jak to można było przeczytać w jednym z numerów organu „SCh” „Gazecie Chłopskiej”, „...mieści się przy najruchliwszej w mieście ulicy Ostrowskiej Nr 27 w ładnym 2-pokojowym frontowym lokalu, jest z miłością dla idei chłopskiej prowadzony, posiada własną, dość bogatą, bo około 1 tys. tomów liczącą bibliotekę i czytelnię, prowadzi biuro próśb, porad i wszelkich informacji w zakresie interesów chłopskich wchodzących”⁶.

Szczególna aktywizacja Stronnictwa Chłopskiego nastąpiła w 1928 r. w związku z wyborami do Sejmu i Senatu, a wśród kandydatów na posłów z ramienia Stronnictwa znalazł się m.in. Kazimierz Piotrowski i to na pierwszym miejscu listy. W tym czasie Stronnictwo Chłopskie przeżywało poważne kłopoty bowiem część jego działaczy nawiązywało kontakty z Bezpartyjnym Blokiem Współpracy z Rządem, wstępując do tego ugrupowania. To, m.in. sprawiło, że Stronnictwo uzyskało w okręgu wyborczym Nr 7, w skład którego wchodzi również powiat ostrołęcki tylko 3,4% dodatkowych głosów, co nie wystarczyło do uzyskania mandatu poselskiego⁷.

28 stycznia 1928 r. odbyło się posiedzenie Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa Chłopskiego w Białymstoku. Wybrano tam nowy Zarząd, na którego czele stał Piotr Kosiba, a skarbnikiem został Kazimierz Piotrowski⁸.

Z kolei 8 lipca 1928 r. odbył się w Ostrołęce powiatowy Zjazd Stronnictwa Chłopskiego, na który przybył poseł na Sejm RP Adolf Sawicki. O znaczeniu ostrołęckiej organizacji świadczy fakt, że w zjeździe, oprócz delegatów z powiatu ostrołęckiego, brali udział także reprezentanci z sąsiednich powiatów — makowskiego i kolnieńskiego. „Obradom przewodniczył — jak podaje „Gazeta Chłopska” — stary i znany działacz Stronnictwa Chłopskiego, burmistrz miasta Ostrołęki, Obywatel Kazimierz Piotrowski. On też zabierał głos na zjeździe mówiąc o sytuacji politycznej i stosunku chłopa do ostatnich wydarzeń w Polsce”⁹..

Na zjeździe tym wybrano Zarząd Powiatowy Stronnictwa Chłopskiego, którego przewodniczącym został Kazimierz Piotrowski.

Piotrowski był niezwykle czynny i aktywny w działaniu, uczestnicząc w licznych wiecach i zebraniach. Tak np. 12 sierpnia 1928 r. odbył się wiec SCh w Goworowie. „Wiec na rynku — czytamy w „Gazecie Chłopskiej” — przy udziale 2.000 ludzi odbył się spokojnie, pomimo że w tamtejszej gminie jest więcej partii niż w Sejmie. Przemówienie wygłosił Ob. Kazimierz Piotrowski”¹⁰.

Podobne wiece odbyły się 22 sierpnia w Myszyncu i 26 sierpnia w Troszynie.

Kazimierz Piotrowski utrzymywał ściśle związki z czołowymi działaczami Stronnictwa. Między innymi dzięki jego staraniom na kursie odbywającym się w dniach 4 — 5 listopada 1928 r. prowadził zajęcia prezes Zarządu Głównego, Andrzej Waleron¹¹.

Ciesząc się znacznym uznaniem władz centralnych Stronnictwa Chłopskiego Piotrowski dość często uczestniczył w pracach naczelnych gremiów tej organizacji. Między innymi zaproszony został do udziału w posiedzeniu Rady Naczelnej w dniach 27 maja 1928 r., był też delegatem na II Kongres Chłopski w dniu 7 lipca 1929 r.

Należał do zwolenników jedności ruchu ludowego i pogląd ten prezentował w swoich licznych wystąpieniach. I tak np. na wspomnianym już Kongresie Chłopskim złożył w tej sprawie wniosek o następującej treści: „Kongres poleca Radzie Naczelnej Stronnictwa Chłopskiego, o ile by do zjednoczenia stronnictwa nie doszło, przygotować i zwołać wielki kongres drobnych rolników, który zdecyduje sprawę wspólnej politycznej organizacji chłopskiej”¹².

Działalność polityczna Kazimierza Piotrowskiego w Stronnictwie Chłopskim wywołała ostrą krytykę ze strony innych partii politycznych i to zarówno endecji, jak też ugrupowań ludowych np. Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie”. Dowodem na to jest chociażby artykuł zamieszczony w organie PSL „Wyzwolenie” — czasopiśmie „Wyzwolenie” dotyczący wyborów do Sejmu i kandydowania na posła Kazimierza Piotrowskiego.

„Iście klarowny chłop, były piwowar i były szlachcic — obszarnek, obecnie burmistrz Ostrołęki p. Piotrowski, który kandyduje z 10-ki (była to lista Stronnictwa Chłopskiego — J.K.) również stracił grunt pod nogami. Jego nieliczni zwolennicy w paru gminach w powiecie ostrołęckim i szczucińskim gromadnie go opuszczają. W niektórych miejscowościach, jak ostatnio w Troszynie drwią z niego i nie dają mówić”¹³.

Równie nieprzychylnie do Piotrowskiego odnosiły się najbardziej radykalne stronnictwa ludowe tj. Niezależna Partia Chłopska i Zjednoczenie Lewicy

Chłopskiej „Samopomoc”. Znany działacz tej organizacji Antoni Opęchowski tak go wspomina: „Stronnictwo Chłopskie w latach 1926 — 1931 obejmowało swoim zasięgiem tereny podmiejskich wsi podległych administracji miasta Ostrołęki, którego to burmistrzem był obszarnik z majątku ziemskiego — Kazimierz Piotrowski deklarujący się „wielkim obrońcą chłopów”. Dla podkreślenia swej miłości do chłopów w godzinach służbowych nosił burą sukmanę z kurpiowskiego samodziału oraz granatową czapkę „maciejówkę”. Taką to zewnętrzną posturą udało mu się przejściowo i częściowo zjednać część chłopów podległych mu administracyjnie wsi oraz w gminach kurpiowskich na północny zachód od Narwi w kierunku Myszynca”¹⁴.

Z inicjatywy Kazimierza Piotrowskiego podjęta została próba zorganizowania okręgowego zjazdu delegatów SCh z powiatów Ostrołęka, Kolno, Łomża, Szczuczyn. Zjazd odbył się w Ostrołęce 19 maja 1929 r. Wobec przybycia na niego niewielkiej ilości delegatów i to przede wszystkim z powiatu ostrołęckiego do wyboru Zarządu Okręgowego nie doszło¹⁵.

Rok 1930 przynosi dwa ważne wydarzenia w życiu Kazimierza Piotrowskiego. Przystaje pełnić funkcję burmistrza Ostrołęki, którym wybrany zostaje Julian Ostaszewski, zrywa również ze Stronnictwem Chłopskim i w dniu 6 października 1930 r. wraz z posłami: Antonim Hałko, Janem Ledwockim i Piotrem Targońskim zgłasza swój akces do Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem¹⁶. W ciągu najbliższych 4 lat (1930 — 1934) nie piastował żadnego stanowiska. Żył wraz z rodziną w folwarku Łazek k/Ostrołęki. Znajdującym się na tym folwarku browarem zajmował się raczej niechętnie, dużo natomiast pracował społecznie. Był m.in. ławnikiem i sędzią rozjemczym.

W 1934 r. powołany został na stanowisko wiceprezydenta Białegostoku, które sprawował aż do wybuchu wojny.

Po uchwaleniu przez Kongres Stronnictwa Ludowego w dniu 14 lipca 1935 r. rezolucji o bojkocie wyborów do Sejmu grupa byłych działaczy PSL „Wyzwolenie” i Stronnictwa Chłopskiego zdecydowała się na rozłam. Działacze ci postanowili wystąpić ze Stronnictwa i wziąć udział w wyborach do Sejmu.

W Białymstoku 22 sierpnia 1936 r. odbył się Wojewódzki Zjazd byłych działaczy Stronnictwa Chłopskiego. Na zjeździe wybrano Ludowy Komitet Wojewódzki, którego jednym z członków został Kazimierz Piotrowski¹⁷.

Uczestnicy tego zjazdu stwierdzili konieczność zjednoczenia ruchu ludowego pod auspicjami Edwarda Rydza-Śmigłego.

Kazimierz Piotrowski należał do grona wyróżniających się pracowników administracji państwowej. W 1937 r. złożył rządowi projekt przedsięwzięć gospodarczych koniecznych dla podniesienia obronności kraju. Otrzymał też odznaczenia państwowe: Złoty Krzyż i Brązowy Medal za wieloletnią służbę, który 30 czerwca 1938 r. wręczył mu Wojewoda Białostocki, Henryk Ostaszewski.

Po napaści Niemiec hitlerowskich na Polskę we wrześniu 1939 r. Białystok zgodnie z treścią tajnej klauzuli układu Ribbentrop-Mołotow został (przyjęty) zajęty przez wojska radzieckie. W dniu 25 września 1939 r. Kazimierz Piotrowski zabrany został bezpośrednio z Magistratu przez NKWD i do domu już nigdy nie powrócił. Rodzina jego była represjonowana. Pozbawiono ją mieszkania, zabrano większość rubli i dano nakaz przesiedlenia się na prowincję. Dopiero po złożeniu podania do władz ZSRR cofnięto nakaz przesiedlenia. W nocy z 19 na 20 czerwca 1941 r. wywieziono żonę i sześcioro dzieci do Ałtajskiego Kraju. W Białymstoku pozostała teściowa — Kamila Pajewska i szwagierka Halina Pa-

jewska. Trzej synowie Kazimierza Piotrowskiego — Tadeusz, Lech i Aleksander wstąpili do armii polskiej dowodzonej przez gen. Andersa. Po wyprowadzeniu wojsk polskich z ZSRR poprzez Iran, Azję Mniejszą dostali się do Włoch. Tu wzięli udział w walce z Niemcami. Tadeusz dwukrotnie ranny zginął w 1944 r. i pochowany został pod Bolonią, zaś Aleksander i Lech przedostali się do Anglii i tam do dziś zamieszkują. Żona Wanda wraz z córkami Teklą, Krystyną i Zofią wróciły w 1946 r. w ramach repatriacji do Polski. Początkowo mieszkały w Białymstoku, potem w Ostrołęce-Łazku, a następnie w Warszawie. Krystyna ukończyła chemię na Uniwersytecie Warszawskim i pracowała aż do emerytury jako nauczycielka w XV Liceum Ogólnokształcącym w Warszawie. Tekla ukończyła Liceum Drobiarskie i pracowała w tej specjalności aż do emerytury. Trzecia córka Zofia zmarła w 1956 r. a żona Wanda zmarła w 1973 r.

A oto jak Kazimierza Piotrowskiego wspomina jego córka Krystyna Znosko. „Dużo czasu poświęcał nam — dzieciom, domowemu życiu rodzinnemu. Opiekował się ciągle biednymi, organizował bursy, ochronki, dożywianie itp. Wielki patriota i bardzo dobry ojciec — człowiek”¹⁸.

PRZYPISY

1. Relacje ustne Krystyny Znosko (córki Kazimierza Piotrowskiego i Zofii Niedziałkowskiej).
2. Tamże
3. Zofia Niedziałkowska. Ostrołęka — dzieje miasta
4. Tamże
5. „Wyzwolenie”, 10 lipca 1927 r., Nr 28
6. Gazeta Chłopska
7. Statystyka wyborów do Sejmu i Senatu odbytych w dniu 4 111 marca 1928 r., Statystyka Polski, t. X, Warszawa 1930, s. 8
8. Gazeta Chłopska, Nr 6, 5.II.1928 r.
9. „Gazeta Chłopska”, Nr 31, 29.VII.1928 r.
10. „Gazeta Chłopska”, Nr 36, 26.VIII.1928 r.
11. Centralne Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Urząd Wojewódzki Białostocki 424/3, k. 505
12. „Gazeta Chłopska”, Nr 30, 14.VII.1929 r.
13. „Wyzwolenie”, 19.II.1928 r., Nr 8
14. Antoni Opęchowski, Uwagi do pracy tow. Jerzego Kijowskiego pt. „Stronictwo Chłopskie na Kurpiowszczyźnie”, w rękopisie (w posiadaniu autora)
15. Zofia Tomczonek, Ruch ludowy na Białostocczyźnie 1918 — 1939, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1978 r. s. 90
16. Zofia Tomczonek, Ruch ludowy na Białostocczyźnie 1918 — 1939, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1978, s. 94
17. Zofia Tomczonek, Ruch ludowy na Białostocczyźnie 1918 — 1939, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1978, s. 187
18. Ustna relacja Krystyny Znosko.